

ДОСВІД МІЖНАРОДНИХ МОНІТОРИНГОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ В ОСВІТІ ТА ЇХ ЗНАЧЕННЯ ДЛЯ ВИЩОЇ ШКОЛИ

студентів у навчально-виховному процесі вимагає, на наш погляд, ряд вимог. Серед них: пізнання і засвоєння майбутніми вчителями в навчальній діяльності системи загальнолюдських цінностей; відчуття кожною особистістю себе членом суспільства; неприпустимості використання в педагогічному процесі засобів, здатних принизити особистість; створення для студентів необхідних умов для всебічного прояву своєї індивідуальності; гуманізація основ педагогічного процесу; формування чіткої мотивації щодо оволодіння системою економічних знань, економічним мисленням, моральними якостями, суспільно-економічними цінностями, на яких ґрунтується розвиток економічної культури студентів. Саме співробітництво викладача і студента в процесі вирішення творчих економічних завдань передбачає об'єднання їхніх інтересів і зусиль, при цьому студент має відчувати себе не об'єктом педагогічних впливів, а самостійною і вільно діючою особистістю.

1. Дзундза А.І. Аналіз теоретичних та методологічних засад формування соціоекономічної культури студентів ВНЗ України // Педагогіка і психологія формування творчої особистості: проблеми і пошуки / зб. наук. праць. – Київ-Запоріжжя. – 2003. – Вип. 27. – С. 420.

2. Заславская Т.И., Рывкина Р.В. Социология экономической жизни. – Новосибирск, 1991. – С. 256.

3. Крылова Н.Б. Культурология образования: Учеб. пособие для вузов. – М.: Новая школа, 2000. – С. 212.

4. Пономарев Л.И. Экономическая культура (сущность, направления развития). – М.: Мысль, 1987. – 286 с.

5. Національна доктрина розвитку освіти. – К., 2002. – 2.

6. Падалка О.С., Нісімчук А.М., Смолюк І.О., Шпак О.Г. Педагогічні технології. – К.: Українська енциклопедія, 1995. – С. 254.

7. Хейне П. Экономический образ мышления. – М.: Новости, 1991. – 757 с.

Стаття надійшла до редакції 21.12.2011

УДК 378.1 (477)

Віталій Гоцул, директор Первомайської філії

Кіровоградського інституту регіонального управління та економіки

Ігор Добрянський, доктор педагогічних наук,

*професор Кіровоградської льотної академії
Національного авіаційного університету,
заслужений працівник освіти України*

Мирoslava Зимомря, аспірант

*Дрогобицького державного педагогічного університету
імені Івана Франка*

ДОСВІД МІЖНАРОДНИХ МОНІТОРИНГОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ В ОСВІТІ ТА ЇХ ЗНАЧЕННЯ ДЛЯ ВИЩОЇ ШКОЛИ

У статті на основі вітчизняних і закордонних джерел, проаналізовано міжнародний досвід проведення моніторингових досліджень якості освіти та показано їх значення для підвищення ефективності навчального процесу у вищій школі.

Ключові слова: моніторингові дослідження, засоби вимірювання навчальних досягнень, PISA, TIMSS, PIRLS.

Літ. 14.

Актуальність дослідження. Сучасний освітній менеджмент ґрунтується на запровадженні діагностичних методів і технологій збирання й опрацювання отриманої інформації, протиставляючи їх декларативності та суб'єктивності інтерпретації одержаних даних. Тому для прийняття ефективних і своєчасних управлінських рішень, що відповідають реальному станові функціонування й прогнозування розвитку об'єкта управління – учня, студента, навчального закладу чи системи освіти в цілому, необхідна

об'єктивна та достовірна інформація про різні аспекти їхньої діяльності. Це потребує постійного їх обстеження, налагодження системи моніторингу освіти, головною метою якої є збирання, оцінювання й аналіз її якісних показників на всіх рівнях функціонування, поширення та доступ до цієї інформації громадськості, користувачів освітніх послуг, посилення управлінських дій щодо якісних показників в освіті.

За результатами моніторингу якості освіти органи управління отримують інформацію про

ДОСВІД МІЖНАРОДНИХ МОНІТОРИНГОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ В ОСВІТІ ТА ЇХ ЗНАЧЕННЯ ДЛЯ ВИЩОЇ ШКОЛИ

стан освітньої системи та її окремих складників, виявляють проблеми, які виникли в процесі запровадження педагогічних інновацій, досліджують тенденції розвитку освіти та прогнозують зміни, необхідні для перспективного функціонування освітньої системи. Отже, моніторинг освітньої системи стає дієвим інструментарієм менеджменту освіти, зокрема в управлінні її якістю.

Метою публікації є аналіз сучасних міжнародних моніторингових досліджень якості освіти, зокрема за програмами PISA, TIMSS, PIRLS та використання даного досвіду для підвищення якості освітнього рівня у вищій школі.

Вивченню різних аспектів міжнародних моніторингових досліджень присвячені праці як вітчизняних так і закордонних науковців. Серед них особливо виділяються роботи І. Буллах, Л. Гриневич, О. Локшиної, Т. Лукіної, О. Ляшенко, Н. Бібік, Л. Ващенко, О. Овчарук, Л. Парашенко, О. Пометун, О. Савченко, С. Трубачеві, які досліджували моніторинг рівнів досягнень компетентностей, світові досягнення та українські перспективи моніторингу якості як предмет вивчення в державному управлінні [2, 3, 4, 5, 9]. Російські вчені С. Астраханцева, В. Горський, А. Майоров, А. Фоменко, М. Агранович, Г. Ковалева, К. Поліванова, А. Фадеєва та деякі інші активно досліджують шляхи модернізації і реформування освіти в контексті результатів проведених в Росії та інших державах вимірювань навчальних досягнень за програмами PISA, TIMSS, PIRLS [1, 6, 7, 10, 13].

Вклад результатів дослідження. Останнім часом моніторинг якості освіти як засіб вивчення освітніх систем став водночас об'єктом теоретичних досліджень і сферою педагогічної діяльності. Проте саме слово "моніторинг" (від англ. monitoring – контроль, відстеження) не завжди однозначно тлумачать у педагогічній літературі й освітянській практиці. Інколи його вживають у значенні відстеження результативності навчально-виховного процесу (наприклад, моніторинг навчальних досягнень учнів); подекуди під ним розуміють звичайний педагогічний контроль (моніторинг успішності); частіше його використовують у сенсі різнобічного вивчення певних параметрів функціонування системи освіти чи окремих її елементів або суб'єктів освітнього процесу (моніторинг якості підготовки фахівців з певної спеціальності, матеріально-технічного забезпечення навчальних закладів, стану здоров'я учнів тощо). Моніторинг все більше набуває статусу дослідження, а не емпіричного збору інформації про певні

характеристики та властивості освітньої системи. Отже, моніторинг в освіті – це система заходів щодо збирання, опрацювання, аналізу та поширення інформації з метою вивчення й оцінювання стану функціонування певного суб'єкта освітньої діяльності чи освітньої системи загалом та прогнозування їх розвитку на основі аналізу одержаних даних і виявлених тенденцій та закономірностей [2, 28].

Становлення та розвиток моніторингу як процедури контролю за якістю освіти в світі має багаторічну історію. В цьому процесі можна виокремити кілька етапів.

Перший – 30 – 50-ті роки ХХ століття. Моніторинг в освітній сфері застосувала в США Прогресивна освітня асоціація (Progressive Education Association), яка досліджувала стан американської освітньої системи. Задля цього у тридцяти школах, що запровадили новий зміст освіти, вимірювали рівень навчальних досягнень учнів, їхні вміння критично мислити й будувати стосунки в колективі. Основну увагу було зосереджено на порівнянні успіхів дітей випускників цих тридцяти шкіл з їхніми однолітками. Концепцію дослідження розробив видатний американський учений Ральф Тайлер, який уперше в історії акцентував увагу на важливості системного підходу до цієї справи, починаючи від структурування змісту освіти й закінчуючи ефективним оцінюванням навчальних досягнень учнів з основних дисциплін з урахуванням не тільки здобутих знань, але й набутих умінь і навичок. В Європі перші моніторингові дослідження було проведено в Швеції впродовж 1952 – 1959 рр. з метою порівняння ефективності роботи нових об'єднаних шкіл з традиційними. Важливу роль у становленні моніторингу як системи збору інформації відіграв Інститут ЮНЕСКО в Гамбурзі, заснований 1952 р., який започаткував регулярне проведення конференцій з питань діагностики якості освіти.

Поштовхом для початку нового етапу в розвитку освітнього моніторингу став успішний запуск супутника Радянським Союзом 1957 р. Цю подію США й інші розвинені держави Заходу розглядали як свідчення високого рівня компетентності радянських учнів з математики та природничих наук, що стало причиною початку кампанії з перегляду змісту освіти та методів навчання в школах багатьох країн світу [2, 29].

Другий етап у розвитку моніторингу (60 – 70-ті роки) можна охарактеризувати як період обґрунтування концептуальних засад моніторингу, вдосконалення освітніх індикаторів і початку його проведення на міжнародному рівні. Базуючись на

ДОСВІД МІЖНАРОДНИХ МОНІТОРИНГОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ В ОСВІТІ ТА ЇХ ЗНАЧЕННЯ ДЛЯ ВИЩОЇ ШКОЛИ

теорії, запропонованій американськими науковцями, на думку яких, ефективність системи шкільної освіти є основною умовою для підготування кваліфікованої робочої сили, а отже, її детермінантою добробуту нації, в цей час реалізуються дослідження в галузі теорії соціальних індикаторів з подальшим охопленням освітніх проблем, для яких індикатори почали розробляти ЮНЕСКО та Організація з економічного співробітництва та розвитку – ОЕСР (Organization for Economic Cooperation and Development – OECD). Саме тоді Центр порівняльних досліджень у галузі освіти (США) за підтримки всесвітньо відомих науковців Роберта Торндайка та Бенджаміна Блума запропонував проводити міждержавні моніторингові дослідження, застосовуючи тестування навчальних досягнень учнів. Розроблені тести з математики, природничих наук і читання для учнів 13-річного віку було перекладено вісьмома мовами і в 1959 – 1961 рр. використано в дванадцяти країнах світу. Набутий у процесі дослідження досвід використала Міжнародна асоціація з оцінювання навчальних досягнень (МАОНД), заснована 1961 р., започаткувавши регулярне проведення моніторингу навчальних досягнень учнів. Слід зазначити, що хоча порівняння рівня досягнення стандартів у різних національних системах освіти було надзвичайно прогресивним у той період, проте тогочасний моніторинг не враховував інформації про оточення, в якому перебуває освітня система країни та ресурси, які вкладаються в освіту, що на сьогодні розглядається як обов'язкова умова об'єктивного оцінювання. 1973 р. світ побачив документ ОЕСР “Схема освітніх індикаторів для керівництва в прийнятті урядових рішень”, який містив 46 індикаторів, зібраних у результаті п'ятирічного дослідження для визначення впливу освіти на особистість та суспільство. ОЕСР, об'єднуючи 30 країн-членів, сприяє розвитку демократичного управління та ринкової економіки. Активно співпрацюючи з 70 іншими країнами, Організація з економічного співробітництва та розвитку опікується проблемами статистики у сферах макроекономіки, торгівлі, науки та освіти. Моніторинг якості освіти на міжнародному рівні не проводили. Основну увагу в цей час зосереджували переважно на проблемах освіти в обмеженому національними рамками контексті. У 80-ті роки США знову повертаються до проблем рентабельності освіти, яка, в свою чергу, зосередила увагу на учнівських досягненнях і якості освіти, особливо після публікації результатів другого дослідження МАОНД, присвяченого успішності 13-річних учнів з математики, за

оцінками якої рейтинг цієї та багатьох західноєвропейських країн виявився набагато нижчим, аніж Японії. Світ побачив державний документ “Нація у небезпеці” (1983). Привертаючи увагу до проблеми якості освіти, документ наголошував на важливості міжнародних порівняльних досліджень навчальних досягнень учнів, які можна було б використовувати як вихід для розроблення рівня досягнень різних освітніх систем [3, 110].

Проблема якості освіти вимагала переосмислення ролі освітньої мети в багатьох країнах. Тоді освітню мету зазвичай формулювали дуже загально без відповідного узгодження з національними або міжнародними стандартами. Зазвичай вона містила загальні положення та опис того, як має бути організована освіта для забезпечення всім рівного доступу. Змістові стандарти існували тільки в деяких країнах, зокрема у Фінляндії, Франції, Японії та деяких інших країнах. Поступово для вимірювання ефективності функціонування освітньої системи розвинуті країни починають конкретизувати навчальні досягнення учнів і розробляти процедури оцінювання. Крім того, новими характеристиками **третього етапу** моніторингу стає збір даних не тільки про витрати на освіту та навчальні досягнення учнів, але й такі результати, як кількість випускників, безробітних тощо. Можна говорити в цьому контексті про початок зміни вимірювальної парадигми від вимірювання вкладених ресурсів до системного підходу, який передбачав розбудову нової моделі моніторингу. 80 – 90-ті роки стають часом завершення формування сучасної моделі моніторингу якості освіти, яка в узагальненому вигляді передбачає збір даних на різних рівнях освіти, з обов'язковим врахуванням контекстуальної інформації, ресурсного внеску, освітнього процесу та його результатів і передбачає інтерпретацію одержаних даних для окреслення подальших дій.

На сучасному етапі освітній моніторинг розглядається як основний засіб контролю за відповідністю наявних результатів педагогічної системи її запланованим цілям. За результатами моніторингу якості освіти органи управління отримують інформацію про стан освітньої системи та її окремих складників, виявляють проблеми, що виникли в процесі досягнення освітніх цілей, з'ясовують тенденції розвитку освіти для розроблення відповідної освітньої політики. Отже, моніторинг якості освіти є дієвим засобом менеджменту освіти, управління її якістю [8, 7].

Європейський вибір України зумовлює необхідність вивчення, узагальнення, критичного

ДОСВІД МІЖНАРОДНИХ МОНІТОРИНГОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ В ОСВІТІ ТА ЇХ ЗНАЧЕННЯ ДЛЯ ВИЩОЇ ШКОЛИ

осмислення й творчого застосування досвіду світової спільноти у галузі освіти. З огляду на це особливого значення для України набуває ознайомлення з системами моніторингу та оцінювання якості освіти в країнах Європи, оскільки визначення світового стандарту середньої освіти є передумовою отримання права доступу до різних університетських програм. Вітчизняні педагоги повинні добре орієнтуватись у європейських підходах до розробки змісту і схеми втілення проектів освітніх моніторингових досліджень.

Міжнародна практика оперує кількома засобами вимірювання навчальних досягнень:

1. PISA – міжнародна програма оцінки знань та умінь учнів за напрямками “грамотність читання”, “математична грамотність”, “природничо-наукова грамотність”;

2. TIMSS – міжнародне дослідження якості математичної та природничо-наукової освіти;

3. PIRLS – міжнародний проект “Вивчення якості читання та розуміння тексту”;

4. IEAP – дослідження порівняльної оцінки математичної підготовки учнів;

5. CIVICS – порівняльна оцінка громадянської освіти випускників середньої та основної школи;

6. SITES – порівняльне дослідження інформаційних та комунікаційних технологій в освіті [4, 12].

Розглянемо напрямки досліджень, які, відповідно до наказу Міністерства освіти і науки України від 11.09.2009 р. № 853 “Про підготовку та проведення моніторингових досліджень якості освіти учнів загальноосвітніх навчальних закладів у 2009/2010 н. р.”, будуть проводитись в Україні найближчими роками.

Міжнародне дослідження TIMSS. Мета цього дослідження – порівняльна оцінка природничо-математичної підготовки учнів середньої школи в країнах з різними системами освіти та виявлення факторів, які впливають на цей рівень. Завдання дослідження реалізуються поетапно:

1) збір, аналіз та узагальнення інформації стосовно систем освіти в країнах;

2) аналіз та порівняння систем природничо-математичної освіти на рівні визначення цілей, планування змісту освіти та вимог щодо підготовки учнів (аналіз навчальних планів, програм та підручників природничо-математичних предметів);

3) аналіз навчального процесу з математики та природничо-наукових предметів (організація навчального процесу; методи викладання; можливості, які надаються учням під час

навчання забезпечення навчального процесу літературою та іншими засобами навчання тощо);

4) оцінка результатів навчання, яка включає оцінку навчальних досягнень учнів та виявлення її залежності від попередніх факторів;

5) аналіз взаємозв’язку між запланованими та реалізованими рівнями освіти і результатами навчання [8, 42].

Під час дослідження аналізується зміст шкільної математичної та природничо-наукової освіти, оцінюється математична та природничо-наукова підготовка учнів початкової школи (3 – 4 класи), основної школи (7 – 8 класи), а також випускників середньої школи. Участь у тестуванні обов’язкова для всіх країн. Водночас оцінюються навчальні досягнення під час виконання учнями практичних робіт. Результати досліджень TIMSS для початкової, основної та старшої школи з аналізом результатів практичного тесту відображаються у міжнародних звітах.

Міжнародна програма PIRLS. Це програма вивчення якості читання та розуміння тексту (Progress in International Reading Literacy Study), що дає змогу оцінити навички учнів 4-х класів з читання на розуміння. За результатами дослідження можна отримати відповіді на запитання:

- наскільки добре читають випускники початкової школи порівняно зі своїми однолітками з інших країн;

- якими рівнями читацької грамотності володіють учні й чи люблять четвертокласники читати;

- як сім’я сприяє розвитку грамотності дітей;

- як на сьогодні організовано навчання читанню в школах;

- чи має навчання читанню національні особливості порівняно з іншими країнами і якщо так, то в чому вони полягають;

- чи відрізняються методи навчання, які використовують учителі в початковій школі у різних країнах.

Разом із дослідженням TIMSS це оцінювання охоплює три основні предмети у початковій школі – читання, математику та природничі науки. В Україні дослідження проводитиметься в лютому – березні 2011 року за підтримки проекту “Рівний доступ до якісної освіти в Україні”. Дані з оцінювання досягнень дітей у читанні, математиці та природничих науках разом з інформацією, отриманою від учителів, директорів шкіл та батьків, допоможуть країнам-учасникам визначити прогрес у даних предметах, важливих для подальшого навчання, та вплив на цей прогрес оточення у школі, класі та вдома [10, 20].

ДОСВІД МІЖНАРОДНИХ МОНІТОРИНГОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ В ОСВІТІ ТА ЇХ ЗНАЧЕННЯ ДЛЯ ВИЩОЇ ШКОЛИ

Міжнародна програма PISA. Організація з економічного співробітництва та розвитку (OECD – Organisation for Economic Cooperation and Development) впроваджує Міжнародну програму оцінки знань та умінь учнів (PISA – Programme for International Student Assessment), основною метою якої є отримання надійних відомостей про результати навчання у різних країнах світу, які можна порівняти на міжнародному рівні. Передбачається, що отримана інформація надасть можливість країнам-учасникам приймати обґрунтовані рішення для визначення перспектив розвитку галузі освіти.

Вимірювання знань проводиться серед учнів 15-річного віку. Такий вибір визначено тим, що в багатьох країнах до цього віку закінчується обов'язкове навчання в школах і навчальні програми мають багато спільного. Особливим інтересом дослідження є визначення стану знань та умінь, які можуть бути корисними для учнів у майбутньому, а також умінь самостійно здобувати знання, потрібні для успішної адаптації в сучасному світі. Оцінка підготовки 15-річних підлітків стандартизована. Матеріали розробляються країнами-учасниками міжнародної програми спільно. Цікаво, що із 32-х країн, у яких планується тестувати по 4500 – 10 000 учнів, 28 є членами Організації з економічного співробітництва та розвитку [9, 84].

Щодо змісту дослідження, то воно проводиться за трьома напрямками: “грамотність читання”, “математична грамотність” та “природничо-наукова грамотність”. Особлива увага приділяється виявленню рівня розуміння учнями основних понять, опанування основними методами в рамках вищезазначених напрямків та умінь використовувати свої знання в різних ситуаціях. Тобто вимірюється не рівень опанування конкретним змістом навчальних дисциплін, а рівень більш широких знань та умінь, які накопичені під час вивчення шкільних предметів і потрібні для дорослого життя. Велика увага також приділяється оцінці міжпредметних компетентностей учнів.

Основним методом є письмова форма контролю – тести. Для їх виконання учням дається 120 хвилин. Тести складаються з двох типів завдань: із готовими відповідями, серед яких треба вибрати правильну, та завдання, на які учень повинен дати власну стислу або повну відповідь. Деякі завдання складаються з низки питань різної складності стосовно окремої життєвої ситуації. Інформація про учнів збирається за допомогою їх анкетування (20 – 30 хвилин), інформація про школу – анкетуванням директорів

шкіл. Отримані дані використовують для виявлення впливу заздалегідь визначених факторів на результати навчання. Дослідження проводять трирічними циклами, останній був у 2004 – 2006 роках. У кожному циклі головна увага приділяється одному з напрямків дослідження, за двома іншими отримують інформацію лише стосовно окремих умінь. Так, у 2000 році основним напрямком була “грамотність читання”, у 2003-му – “математична грамотність”, у 2006-му – “природничо-наукова грамотність”. На 2012 рік заплановано участь України у дослідженні оцінки навчальних досягнень учнів 15-річного віку за напрямками “природничо-математична грамотність” і “грамотність читання”. Кількісні показники, що характеризують стан основних знань і умінь 15-річних учнів, стан факторів, що впливають на результати навчання, та тенденції зміни результатів дозволять створити банк даних щодо підготовки учнів у різних країнах світу. Інформація про результати досліджень дає можливість країнам-учасникам порівнювати свої досягнення з досягненнями інших країн та використовувати результати порівняння під час визначення політики в галузі шкільної освіти [9, 86].

Програма здійснюється консорціумом, який складається з провідних міжнародних дослідницьких організацій за участю національних центрів та організації ОЕСР. Керує роботою консорціуму Австралійська рада педагогічних досліджень (The Australian Council for Educational Research – ACER). До складу консорціуму входять Нідерландський національний інститут педагогічних вимірювань (Netherlands National Institute for Educational Measurement – Cito), Служба педагогічного тестування (Educational Testing Service, ETS, США), Національний інститут досліджень у галузі освіти (NIER, Японія), Вестат США (Westat, USA) [7, 11].

У світлі широкомасштабного реформування освіти розвинуті суспільства сьогодні змінюють свій погляд на те, якою повинна бути підготовка випускника основної школи. Поруч із формуванням предметних знань та умінь школа повинна розвивати в учнів умінь використовувати свої знання в різноманітних ситуаціях, наближених до реальності, сприяти набуттю необхідних життєвих компетентностей. У подальшому житті вони будуть сприяти активній участі випускника школи в житті суспільства, допоможуть йому навчатись протягом усього життя [12, 13].

“Грамотність читання” – здатність людини розуміти письмові тексти та розмірковувати над ними, використовувати їх зміст для досягнення власних цілей, розвитку знань і можливостей, для

ДОСВІД МІЖНАРОДНИХ МОНІТОРИНГОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ В ОСВІТІ ТА ЇХ ЗНАЧЕННЯ ДЛЯ ВИЩОЇ ШКОЛИ

активної участі в житті суспільства. Таким чином, термін “грамотність читання” має широкий смисл. Він не передбачає просто перевіряти техніку читання. Мета дослідження висвітлює сучасне уявлення стосовно вміння “грамотно читати”. Згідно з таким підходом, випускник основної школи повинен розуміти тексти, розмірковувати над змістом, оцінювати їх смисл та значення, викладати свої думки стосовно того, що він прочитав. Основна увага приділяється перевірці вміння “грамотно читати” в різних ситуаціях. Учням пропонуються тексти різних жанрів: уривки з художніх творів, біографії, розважальні тексти, особисті листи, документи, статті з газет і журналів, інструкції, рекламні оголошення, географічні карти тощо.

“Математична грамотність” – здатність людини визначати й розуміти роль математики у світі, висловлювати добре обґрунтовані математичні судження та використовувати математику таким чином, щоб задовольняти сьогоденні й майбутні потреби, властиві творчому, зацікавленому та мислячому громадянину. Термін “грамотність” використовується для того, щоб показати, що вивчення стану математичних знань та вмінь, які зазвичай визначені в шкільній програмі, не є першочерговим завданням цього дослідження. Основна увага приділяється використанню математичних знань у різноманітних ситуаціях через використання різних підходів, які потребують міркування та інтуїції. Очевидно, що для цього треба мати значний обсяг математичних знань та вмінь, які вивчаються в школі. Учням в основному пропонуються не навчальні, а практичні ситуації із повсякденного життя (медицина, житло, спорт тощо).

“Природничо-наукова грамотність” – здатність використовувати природничо-наукові знання для визначення у реальних ситуаціях проблем, які досліджуються та вирішуються за допомогою наукових методів, а також для отримання висновків, заснованих на спостереженнях та експериментах. Ці висновки потрібні для розуміння навколишнього світу, змін, які відбуваються завдяки діям людей, та прийняття відповідних рішень. При цьому остаточне рішення в багатьох випадках приймається з урахуванням суспільно-політичних або економічних умов. Ці знання та вміння формуються у школах під час вивчення предметів природничо-наукового циклу: фізики, біології, хімії та географії. Метою дослідження є комплексна перевірка вмінь та понять. Головна увага приділяється перевірці вмінь визначати серед запропонованих питань ті, на які природничі науки можуть дати відповідь,

робити науково обґрунтовані висновки на основі запропонованої інформації тощо. Реальні ситуації, запропоновані учням, пов’язані з актуальними проблемами, які виникають в особистому житті кожної людини (наприклад, використання продуктів харчування під час дотримання дієти), у житті людини як члена якогось колективу або суспільства (наприклад, визначення місця розташування електростанції відносно міста), як “громадянина світу” в кращому розумінні цього слова (наприклад, усвідомлення наслідків глобального потепління) [8, 73].

Інструментарій дослідження розробляли в процесі інтерактивної діяльності консорціуму, різних міжнародних експертних комісій та провідних спеціалістів країн-учасниць. Остаточний варіант міжнародного тесту містив 37 груп завдань запитань з читання (загалом 141 запитання), 16 груп завдань з математики (загалом 32 запитання) та 14 груп завдань з природознавства (загалом 35 запитань). Кожен учень мав протягом двох годин письмово відповісти на 50 – 60 запитань з читання, математики та природознавства. В тестах використано й завдання з готовими відповідями, серед яких треба було вибрати правильну, а також творчі завдання, на які учень мав дати свою відповідь або розгорнуту обґрунтовану відповідь. Деякі завдання (комплексні або структуровані) складались з кількох запитань із різного рівня складності, які стосувалися життєвої ситуації, описаної в тексті. По закінченні тесту кожен учень заповнював анкету протягом півгодини, де відповідав на запитання стосовно свого навчального закладу, родини, відносин та інтересів. Додатково проводилось анкетування директорів навчальних закладів. За виконання тесту кожному учневі давали бал за міжнародною 1000-бальною шкалою окремо за кожену групу завдань з читання, математики та природознавства. За кожне завдання також давали визначений бал (залежно від рівня складності) за тією ж шкалою залежно від того, наскільки успішно його виконували всі тестовані учні. Міжнародна шкала мала такі характеристики: середнє значення дорівнювало 500 балам, стандартне відхилення – 100, тобто близько 2/3 учнів всіх країн-учасниць мали результати в межах від 400 до 600 балів [3, 115].

Висновки. Узагальнюючи інформацію, яка характеризує основні напрямки розвитку міжнародної системи моніторингу якості освіти, зазначимо, що участь країн у міжнародних дослідженнях дозволяє не тільки одержати об’єктивні та порівнювані дані про рівень підготовки учнів за визначеним напрямком, а й

ДОСВІД МІЖНАРОДНИХ МОНІТОРИНГОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ В ОСВІТІ ТА ЇХ ЗНАЧЕННЯ ДЛЯ ВИЩОЇ ШКОЛИ

отримати актуальну інформацію про сучасний стан розвитку систем освіти інших країн; порівняти зміст освіти та освітніх стандартів різних країн світу, світові тенденції розвитку освіти взагалі. Результати будь-яких моніторингових досліджень дають змогу урядам країн реально оцінити свої досягнення та недоліки, визначити стратегії змін у державній політиці, забезпечити конкурентноздатність національних освітніх систем та підвищити їх міжнародний авторитет. Участь України в таких дослідженнях дозволить отримати об'єктивну інформацію про систему освіти в країні та, найголовніше, знайти ефективні шляхи вирішення проблем.

1. Астраханцева С.В. Педагогический мониторинг в УДОД как управленческая проблема / С.В. Астраханцева // *Дополнительное образование и воспитание*. – 2007. – № 2 (88).

2. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: Бібліотека з освітньої політики / Під заг. ред. О.В. Овчарук. – К.: "К.І.С.", 2004. – 112 с.

3. Локишина О.І. Моніторинг якості освіти: світовий досвід / О.І. Локишина // Київ: Педагогіка і психологія, №1 (XXXVIII)'03. – С. 108 – 116.

4. Лукіна Т.О. Моніторинг якості освіти: теорія і практика / Т.О. Лукіна. – К.: Вид. дім "Шкільний світ": Вид. Л. Галіцина, 2006. – 128 с.

5. Ляшенко О.І., Раков С.А. Тестові технології і моніторинг в системі освіти України: стан і перспективи розвитку / О.І. Ляшенко, С.А. Раков // *Вісник ТІМО*. – 2008. – № 11 – 12. – С. 67 – 71.

6. Майоров А.Н. Мониторинг и проблемы информационного обеспечения управления образованием / А.Н. Майоров // *Народное образование*. – 2000. – № 8.

7. Майоров А.Н. Мониторинг эффективности и условия деятельности образовательных систем / А.Н. Майоров // *Народное образование*. – 1999. – № 8.

8. Моніторинг якості освіти: світові досягнення та українські перспективи. За заг. ред. О.І.Локишиної. – К.: К.І.С., 2004. – 128 с.

9. Моніторинг якості освіти: становлення та розвиток в Україні: Рекомендації з освітньої політики / Кол. авторів: О. Локишина, Т. Лукіна, В. Луначек та ін. За заг. ред. О.І.Локишиної. – К.: К.І.С., 2004. – 160 с.

10. Орлов А.А. Мониторинг инновационных процессов в образовании. / *Педагогіка*. – № 3. – 1996. – С. 18 – 23.

11. Сидоренко О.Л., Русанова Н.О. Міжнародні порівняльні моніторингові дослідження як інструмент удосконалення національних систем математичної освіти / О.Л. Сидоренко, Н.О. Русанова // *Вісник ТІМО*. – 2008. – № 11 – 12. – С. 75 – 81.

12. Стратегія реформування освіти в Україні: Рекомендації з освітньої політики. – К.: "К.І.С.", 2003. – 296 с.

13. Фоменков А.И. Мониторинг как практическая система информационного обслуживания управления школой / А.И. Фоменков // *Научные труды международной научно-практической конференции ученых МАДИ (ГТУ), МСХА, ЛНАУ 5 – 6 января 2004 года. В 4 т. Т. 4. Педагогика и методика*. – Москва-Луганск: Издательство МАДИ (ГТУ), МСХА, ЛНАУ, Смоленск ООО "Инга", 2004. – С. 126 – 130.

14. Knowledge and Skills for life. First results from PISA 2000. – Paris, OECD, 2001; Education at a Glance. OECD Indicators. – Paris, OECD Centre for Educational Research and Innovation, 2001.

Стаття надійшла до редакції 20.01.2012

15 лютого 2012
Стрітення Господнє

Стрітення Господнє, християнське свято, присвячене згадці про події, що стались у сороковий день земного життя Ісуса Христа, а саме зустрічі Божественного Немовляти в Єрусалимському Храмі з двома старозавітськими праведниками – Симеоном і Анною Пророчицею.

